

CYFROWE METODY BADANIA HISTORII JELENIEJ
GÓRY
PREZENTACJA I WYKŁAD – EUGENIUSZ GRONOSTAJ

Na przykładzie cyfrowego modelu Jeleniej Góry z 1730 r.

OMAWIANE ZAGADNIENIA

- Pozyskiwanie danych (źródła)
- Przestrzenny model miasta
- Domy mieszkalne i obwarowania
- Obiekty przemysłowe
- Ogrody
- Kościoły

POZYSKIWANIE DANYCH

- materiały archiwalne w postaci źródeł pisanych, materiałów kartograficznych i ikonograficznych,
- informacje pozyskane z instytucji zajmujących się ochroną zabytków oraz opracowań,
- kompletowanie map analogowych i cyfrowych (rastrowe i wektorowe) miejsca gdzie zbudowano miasto,
- zdjęcia lotnicze i satelitarne, pozyskane z istniejących SIP (geoportal i inne).

ŹRÓDŁA PISANE

- Kodeks dyplomatyczny Śląska - zbiór dokumentów obejmujący lata 956 – 1342.
- Kronika księstwa świdnicko – jaworskiego - Ephrain Ignatio Nasone
- Kroniki miasta M. Vogta, J.K. Herbsta, J.D Hensela
- Lindner, Kaspar Gottlieb: „Deutsche Gedichte ”, 1743 r.,
- Ewa Różycka, Jerzy Rozpędowski: „Jelenia Góra” (1973)

MATERIAŁY KARTOGRAFICZNE

- Mapa administracyjna Jeleniej Góry 1787/88 (oryginał przechowywany jest w Archiwum Państwowym),
- Mapa administracyjna Jeleniej Góry 1787/88 - wersja elektroniczna, naprawiona, jako podstawowe źródło informacji o przestrzennym położeniu obiektów na planie miasta,
- Mapa okręgu (powiatu) jeleniogórsko-jaworskiego z ok. 1750 r.
- Mapa łąk, pól i lasów miasta Jelenia Góra z 1760 r.

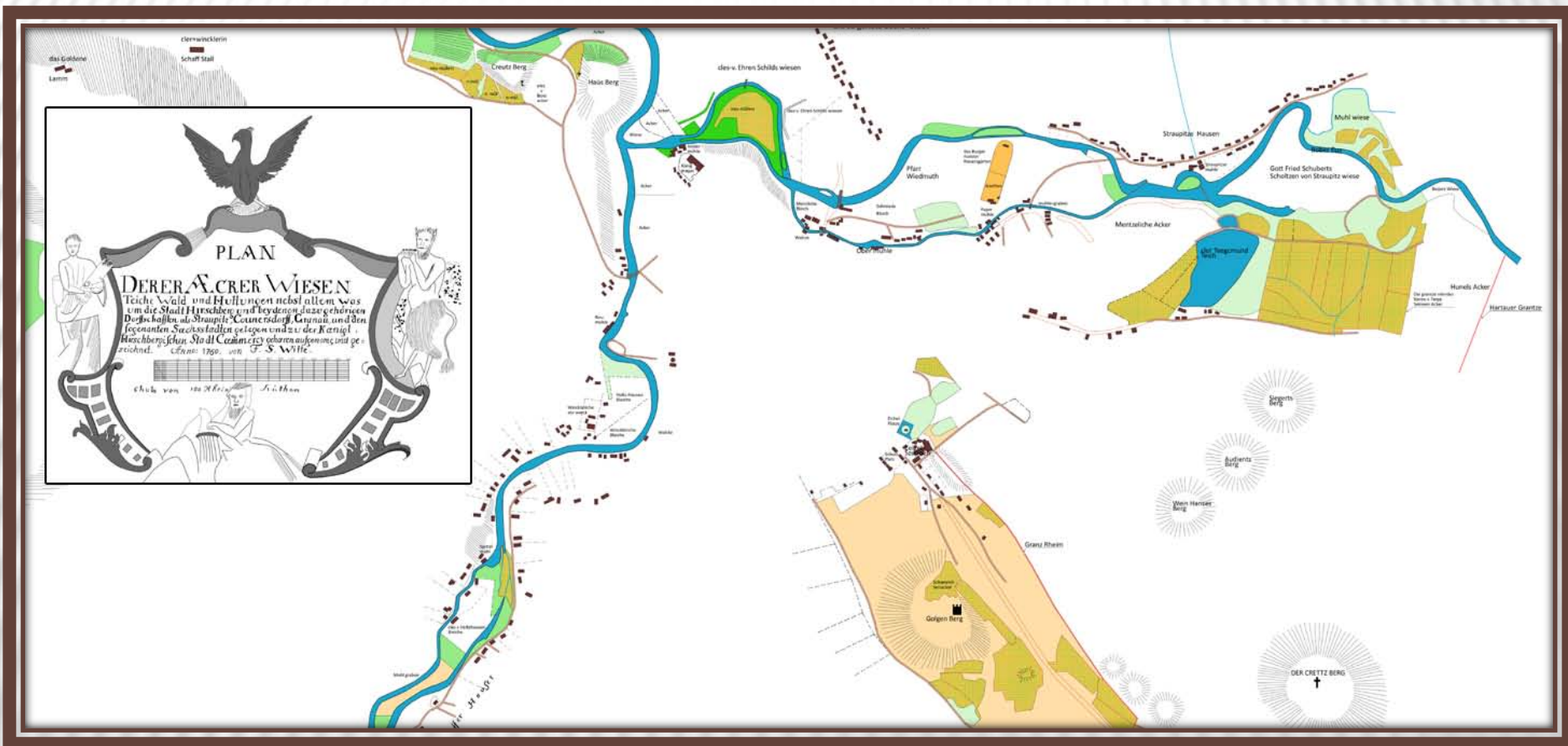
MAPA ADMINISTRACYJNA JELENIEJ GÓRY 1787/88 (WERSJA ELEKTRONICZNA)

MAPA OKRĘGU (POWIATU) JELENIOGÓRSKO-JAWORSKIEGO Z OK. 1750 R.

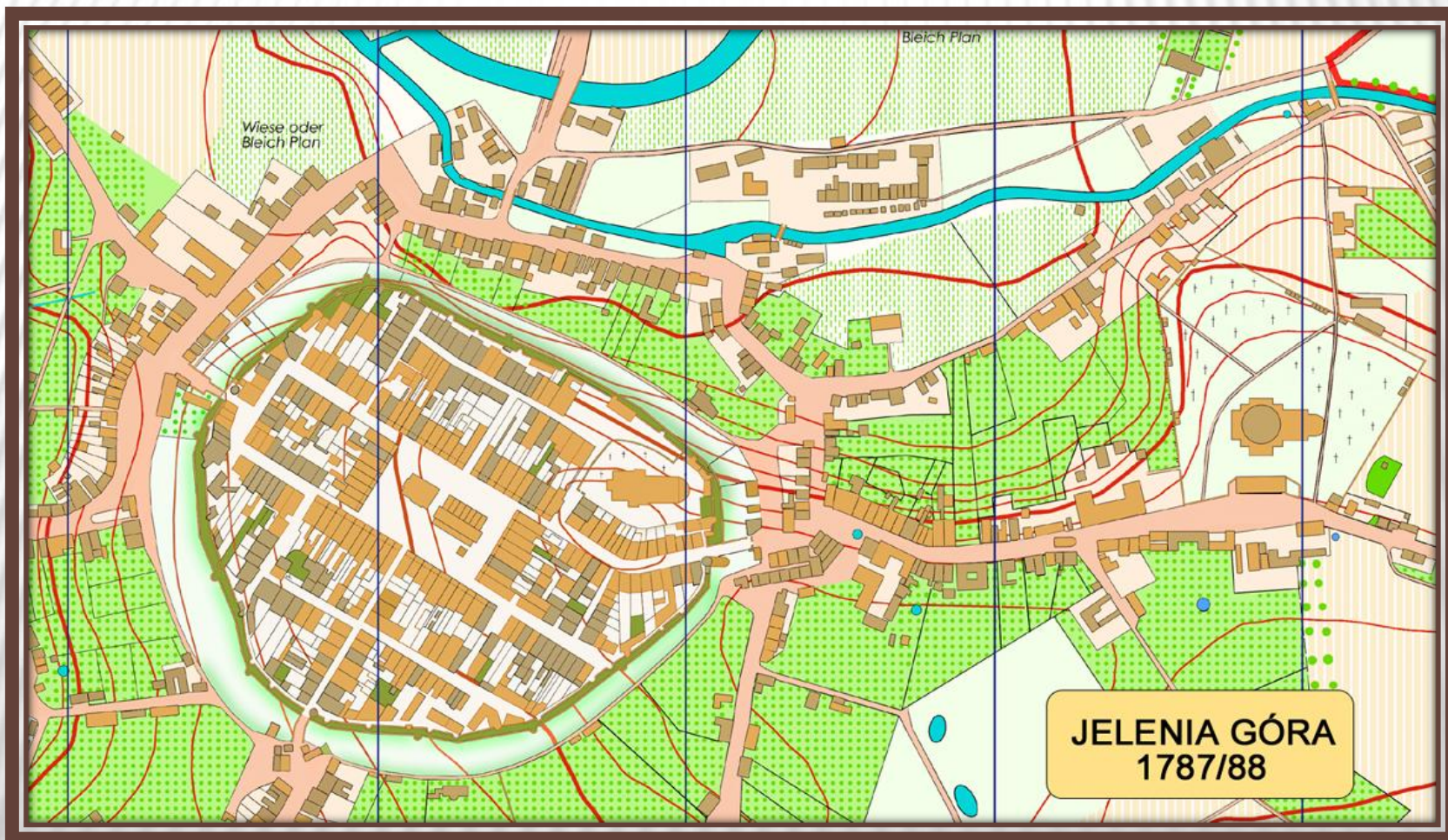

MAPA ŁĄK, PÓL I LASÓW MIASTA JELENIA GÓRA Z 1760 R.

MAPA ADMINISTRACYJNA JELENIEJ GÓRY 1787/88 (WERSJA WSPÓŁCZESNA)

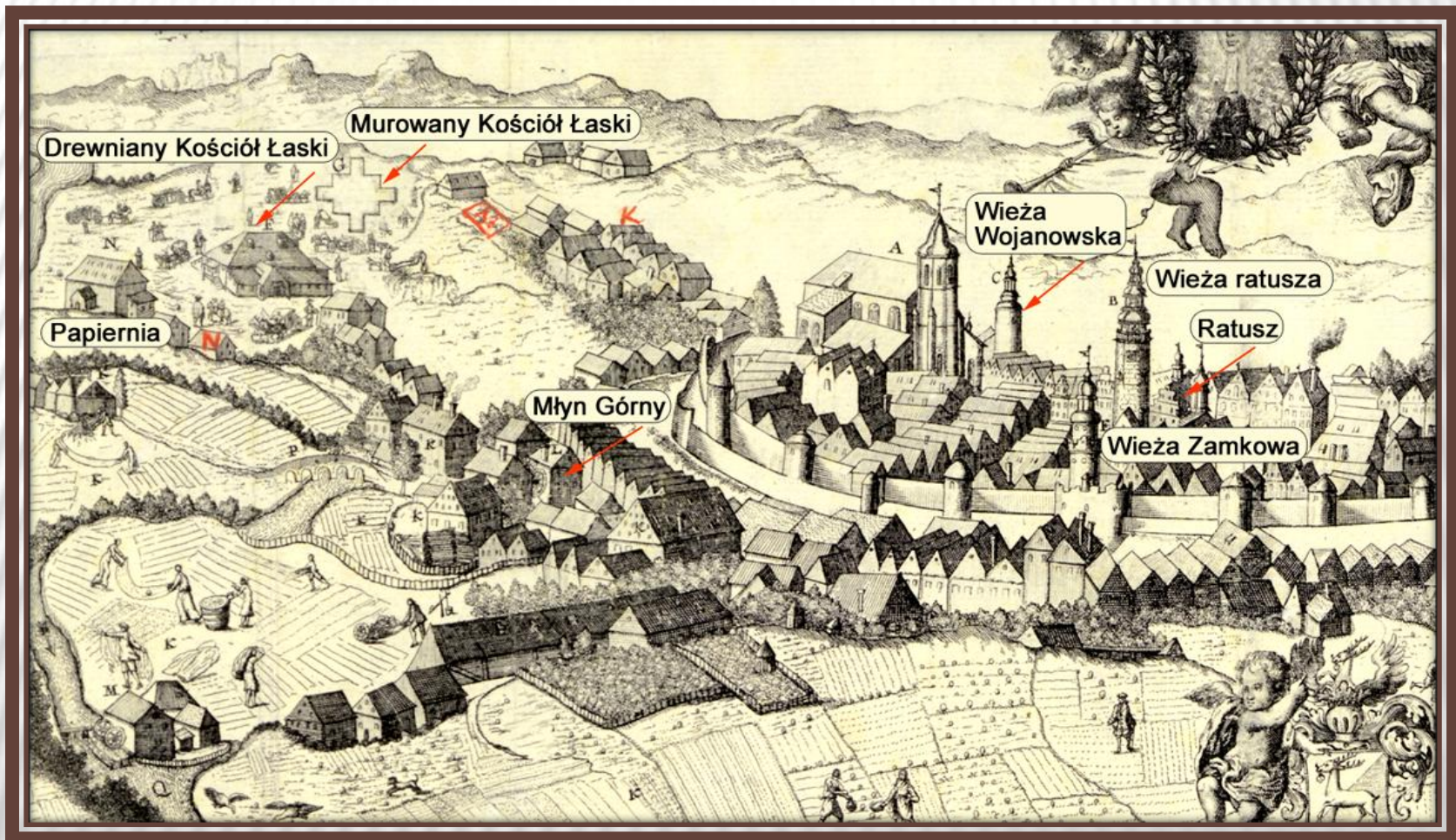
MATERIAŁY IKONOGRAFICZNE

- Panorama Jeleniej Góry 1709 r. (MJG_AH_3508_1709.tif) – jako podstawowe źródło informacji o budowie i położeniu obiektów na planie miasta (rys. 5)
- Panorama Jeleniej Góry z 1720 r.
- Panorama Jeleniej Góry Böhmera (1736 r.)
- Panorama Jeleniej Góry 1750 r. (MJG_AH_6461_1750.jpg)
- Panorama Jeleniej Góry z 1738 r.

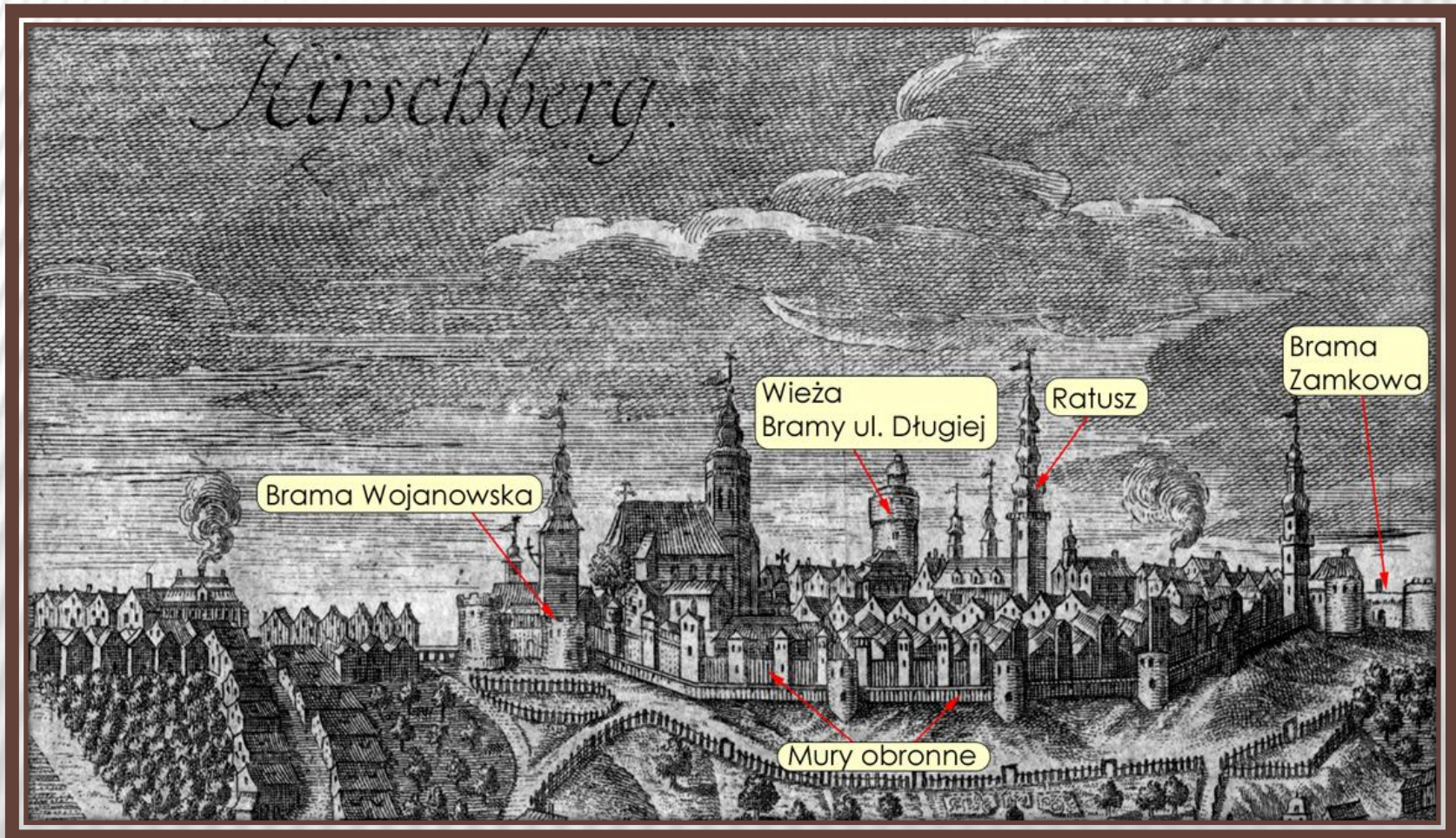
PANORAMA MIASTA - GODŁO MAPY KSIĘSTWA JAWORSKIEGO Z 1680 R.

PANORAMA JELENIEJ GÓRY Z 1709 R.

PANORAMA JELENIEJ GÓRY Z 1720 R.

PANORAMA BÖHMERA (1738 R.)

PANORAMA JELENIEJ GÓRY 1750 R.

ŹRÓDŁA WSPÓŁCZESNE

- Ortofotomapa obszaru Jeleniej Góry - źródło geoportal
http://mapy.geoportal.gov.pl/imap/?gpmap=gp0&actions=acShowWgButtonPanel_kraj_ORTO.
- Mapy Jeleniej Góry z lat 1920 – 1930
(Angefertigt Hirschberg im September (1923),
Stadt-Vermessungsamt, Lageplan, Gemarkung
Stadt Hirschberg (1930).
- Lotnicze skanowanie terenu - źródło geoportal
http://mapy.geoportal.gov.pl/imap/?gpmap=gp0&actions=acShowWgButtonPanel_kraj_ORTO

ORTOFOTOMAPA

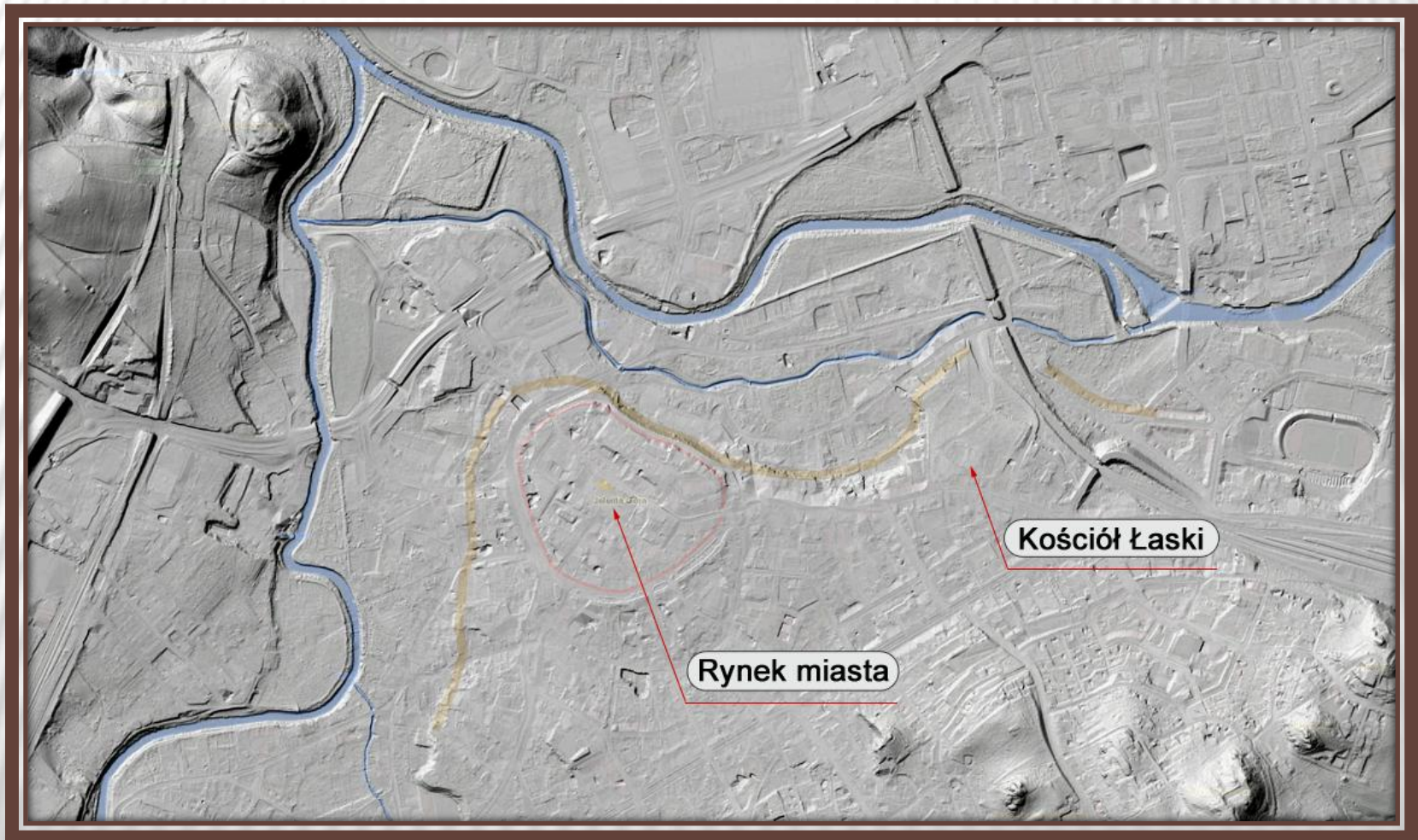

JELENA GÓRA
ORTOFOTOMAPA

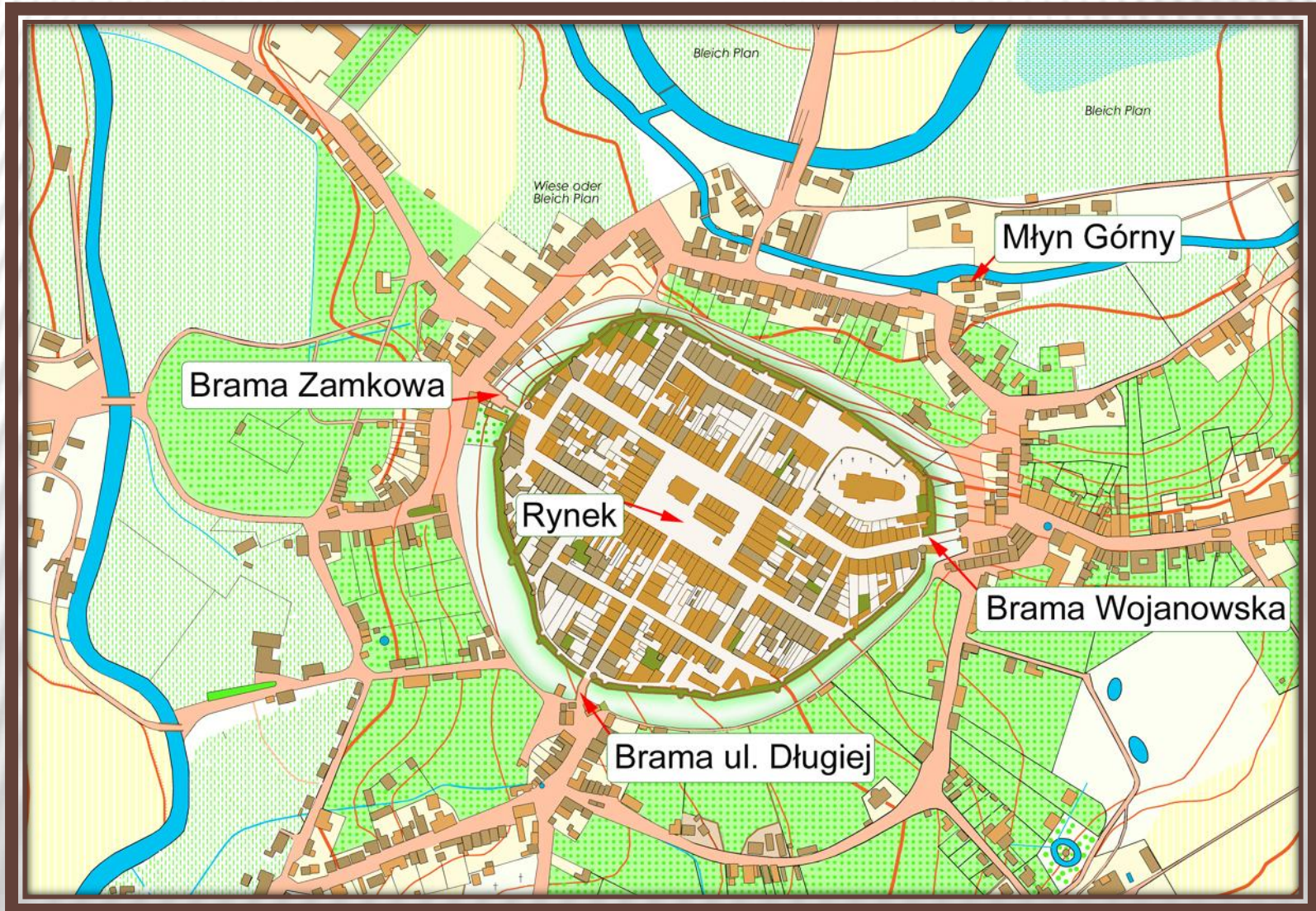
ul. Jelenia

ul. Bankowa

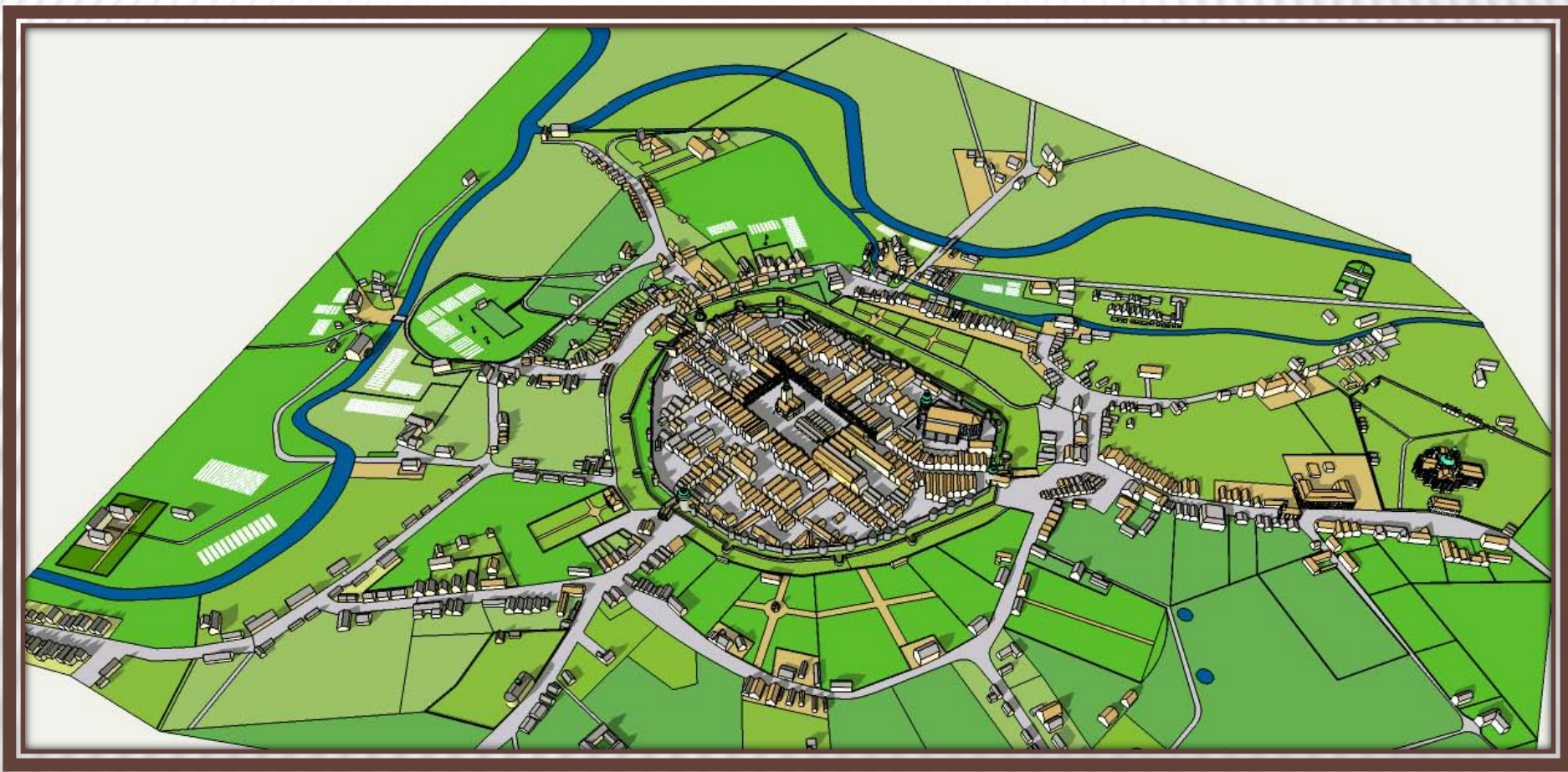
LOTNICZE SKANOWANIE TERENU

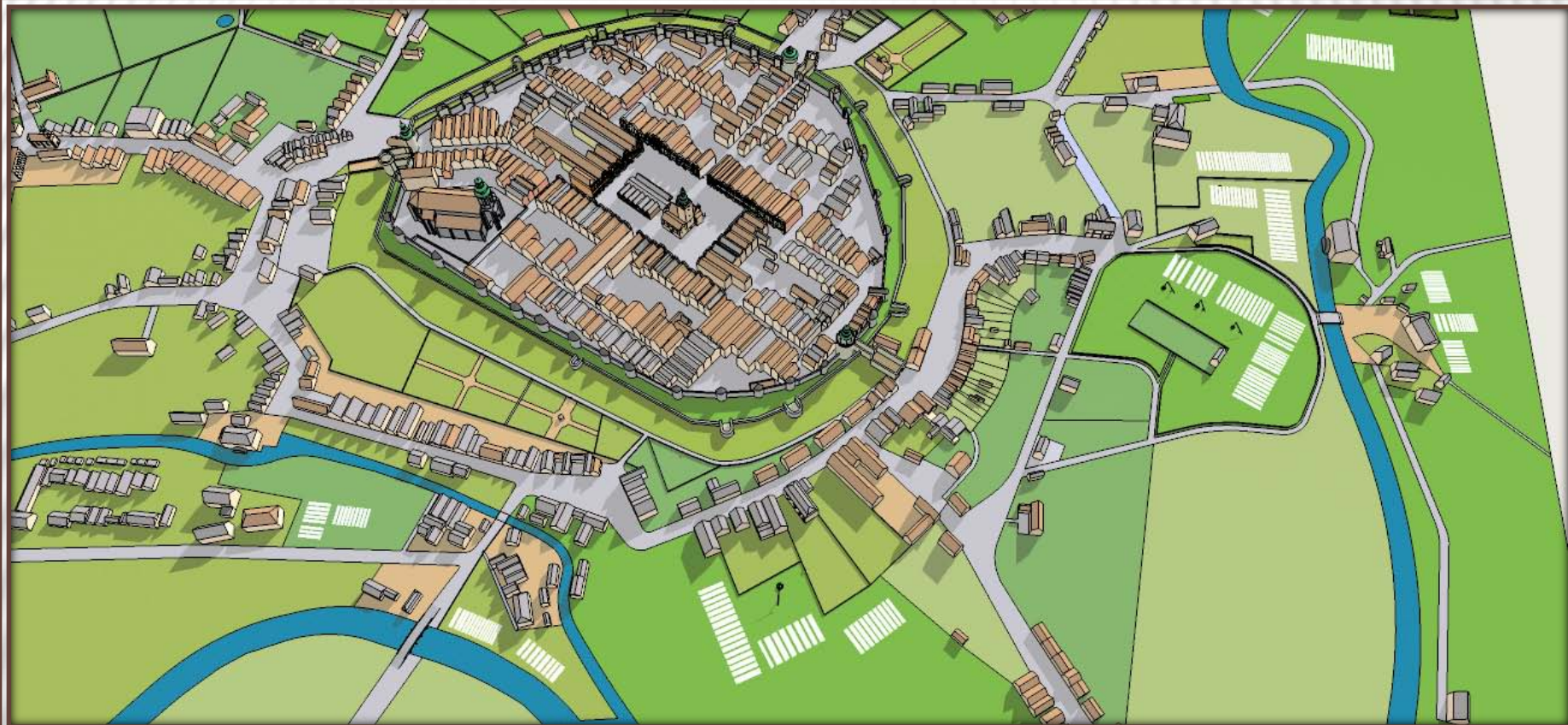
PRZESTRZENNY MODEL MIASTA

MODEL PRZESTRZENNY MIASTA

MODEL PRZESTRZENNY MIASTA

JEDEN Z MOSTÓW NA DROGACH PROWADZĄCYCH DO MIASTA (MOST NAD RZEKĄ BÓBR)

DOM RZEŹBIARZA BECHERTA

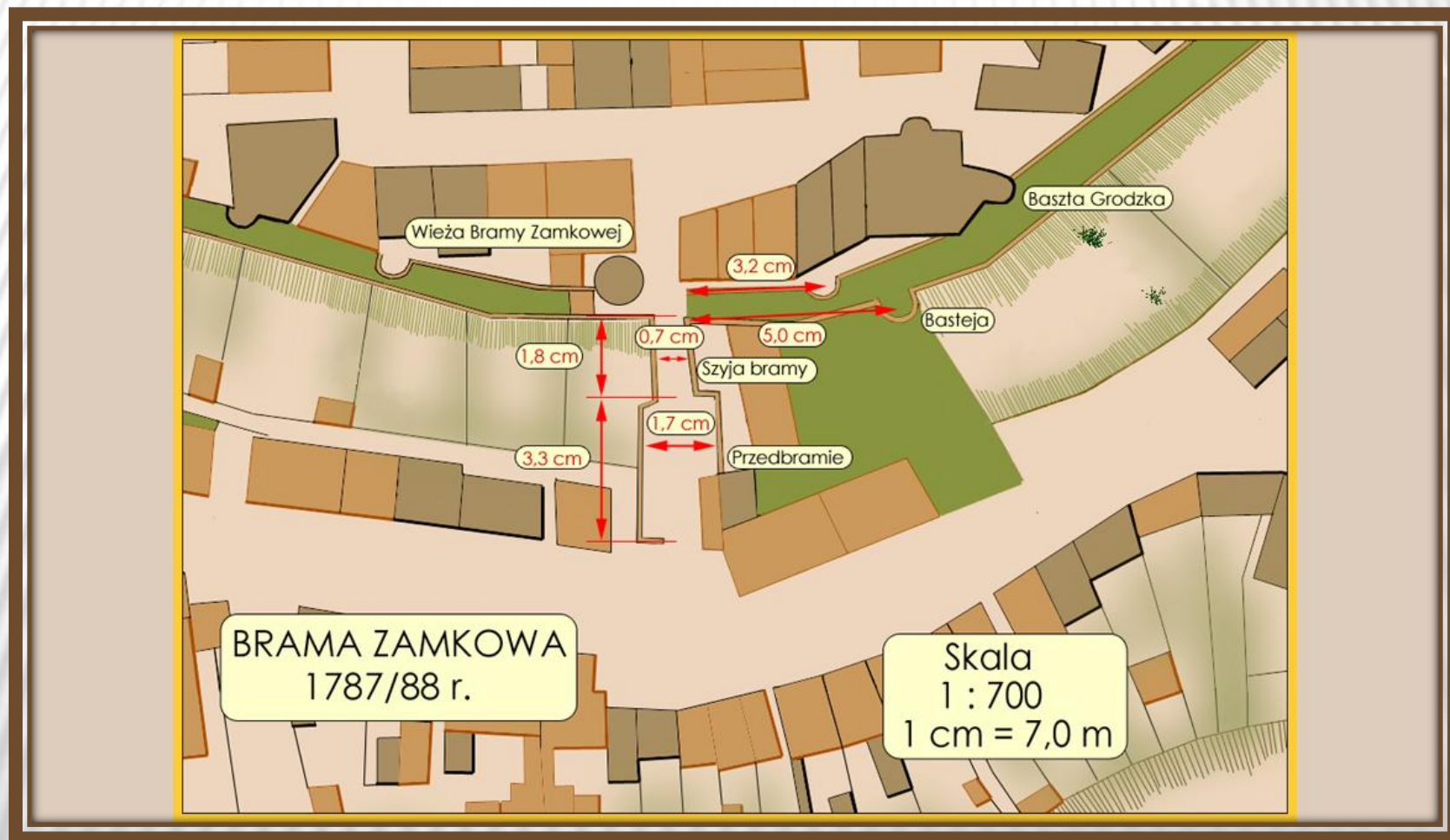

MURY OBRONNE MIASTA

BRAMA ZAMKOWA - LOKALIZACJA

BRAMA ZAMKOWA

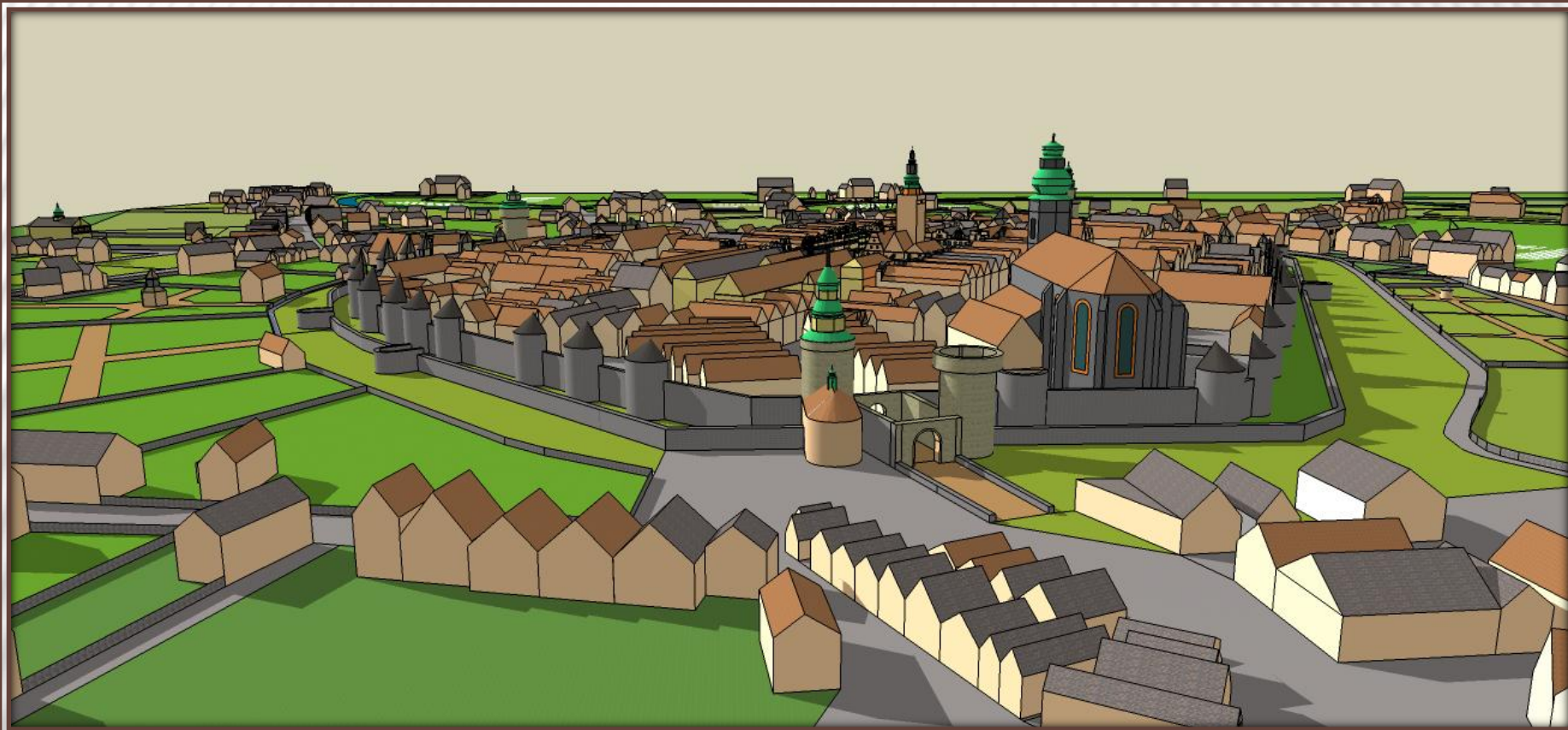
BRAMA UL. DŁUGIEJ

BRAMA UL. DŁUGIEJ

BRAMA WOJANOWSKA

MURY OBRONNE NA OBRAZIE WSPÓŁCZESNEGO MIASTA

MURY OBRONNE (KOŻUCHÓW)

RENESANSOWY RATUSZ DO 28 LUTEGO 1739 R.

- Renesansowy ratusz był zbudowany w pierwszej połowie XVI w. w części centralnej rynku. Wewnątrz posiadał obszerne sale i pokoje z przeznaczeniem na **aptekę, wagę miejską i winiarnię, duże reprezentacyjne sale, skarbiec i archiwum**. Na dole pod budynkiem znajdowały się piwnice.
- W rynku obok budynku ratusza znajdowały się; **garkuchnia, arsenał (dom wojenny), ława chlebowa, ława rzemieślnicza i jatki mięsne**.

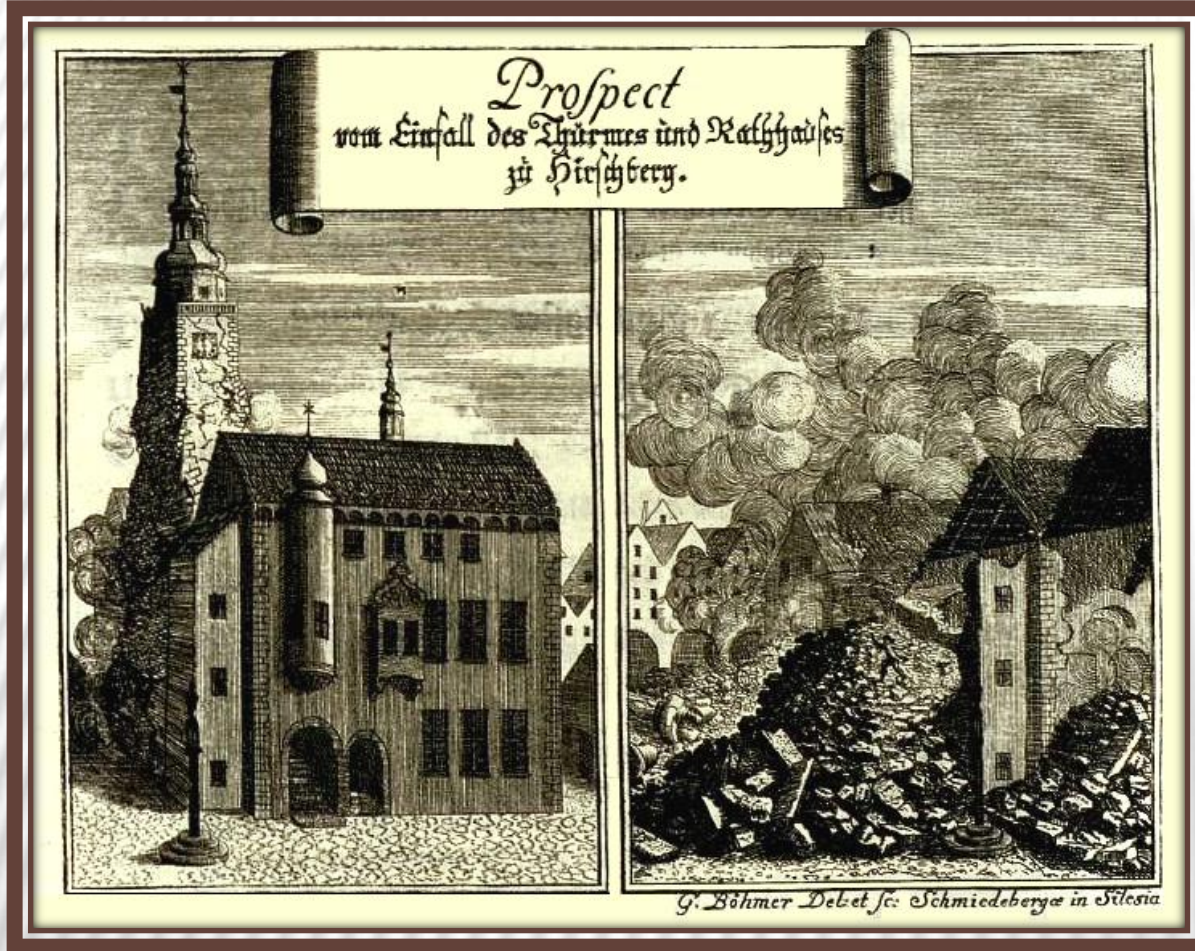

JELENIOGÓRSKI RYNEK DO 1739 R.

JELENIÓGÓRSKI RYNEK DO 1739 R.

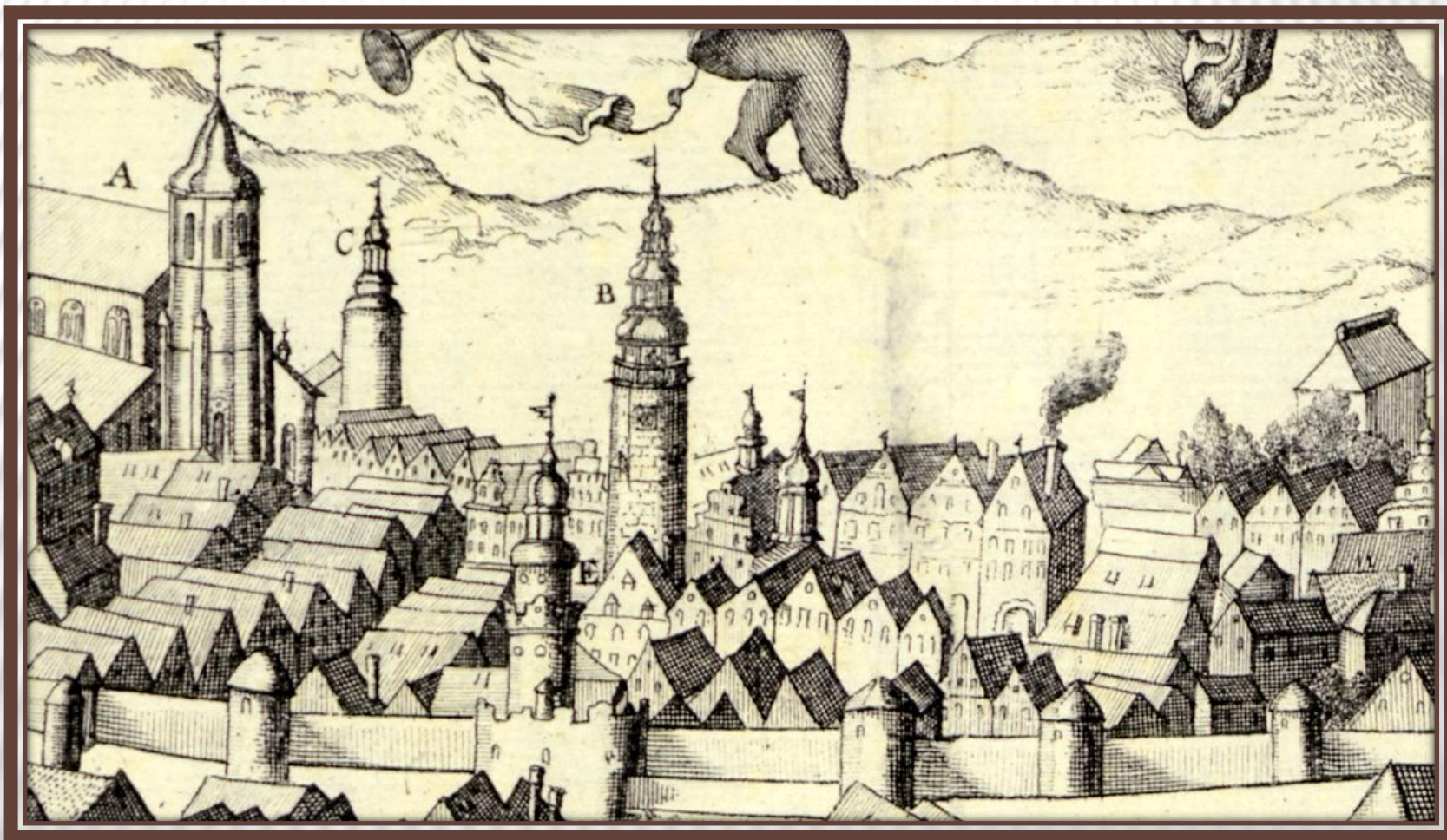

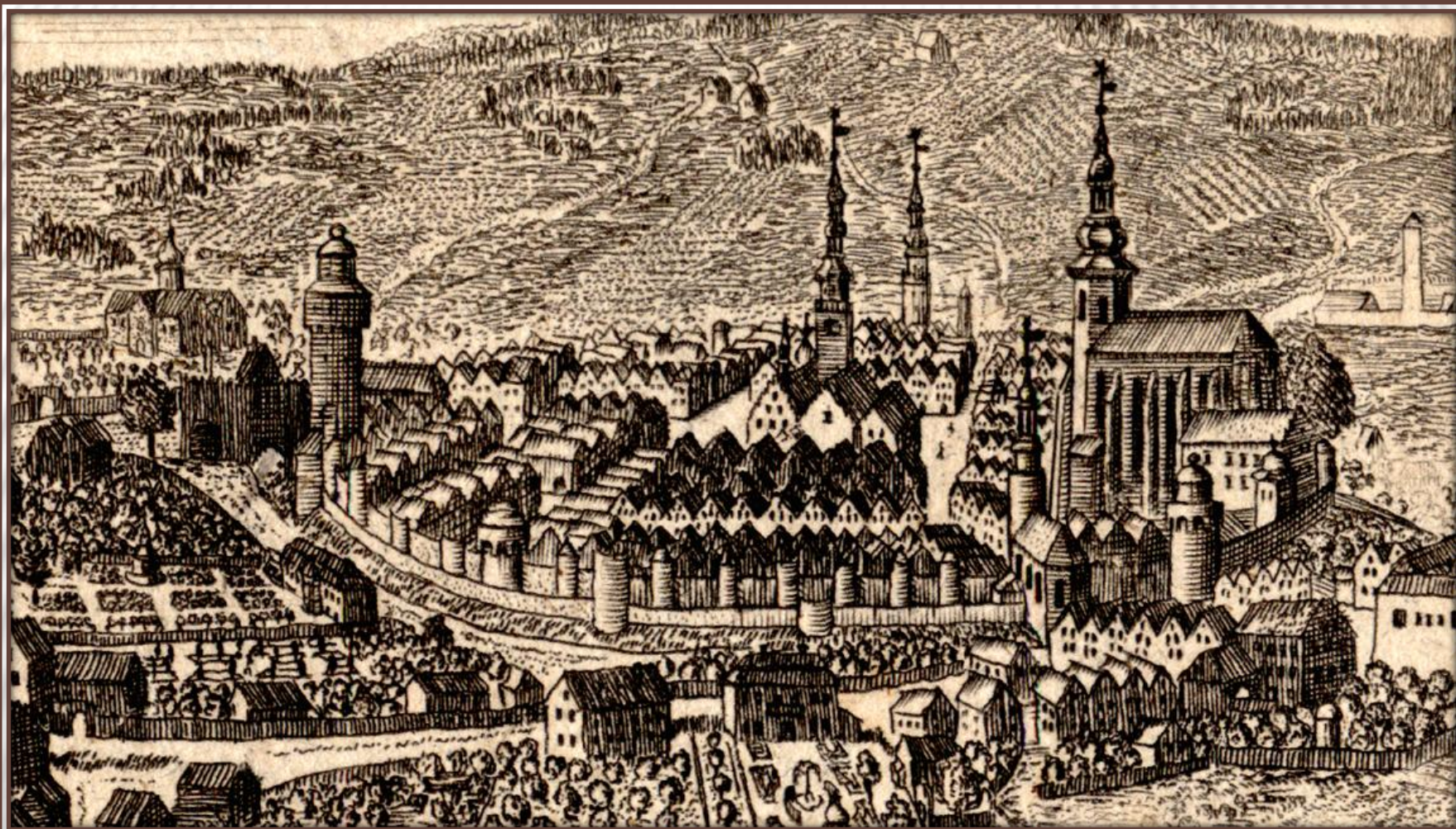
JELENIOGÓRSKI RATUSZ DO 1739 R.

Katastrofa
budowlana –
ratusz ulega
zawaleniu
28.02.1739 r.

RENESANSOWY RATUSZ NA GRAFICE Z 1709 R.

RENESANSOWY RATUSZ NA GRAFICE Z 1736 R.

RENESANSOWY RATUSZ - MODEL

KOŚCIÓŁ ŁASKI

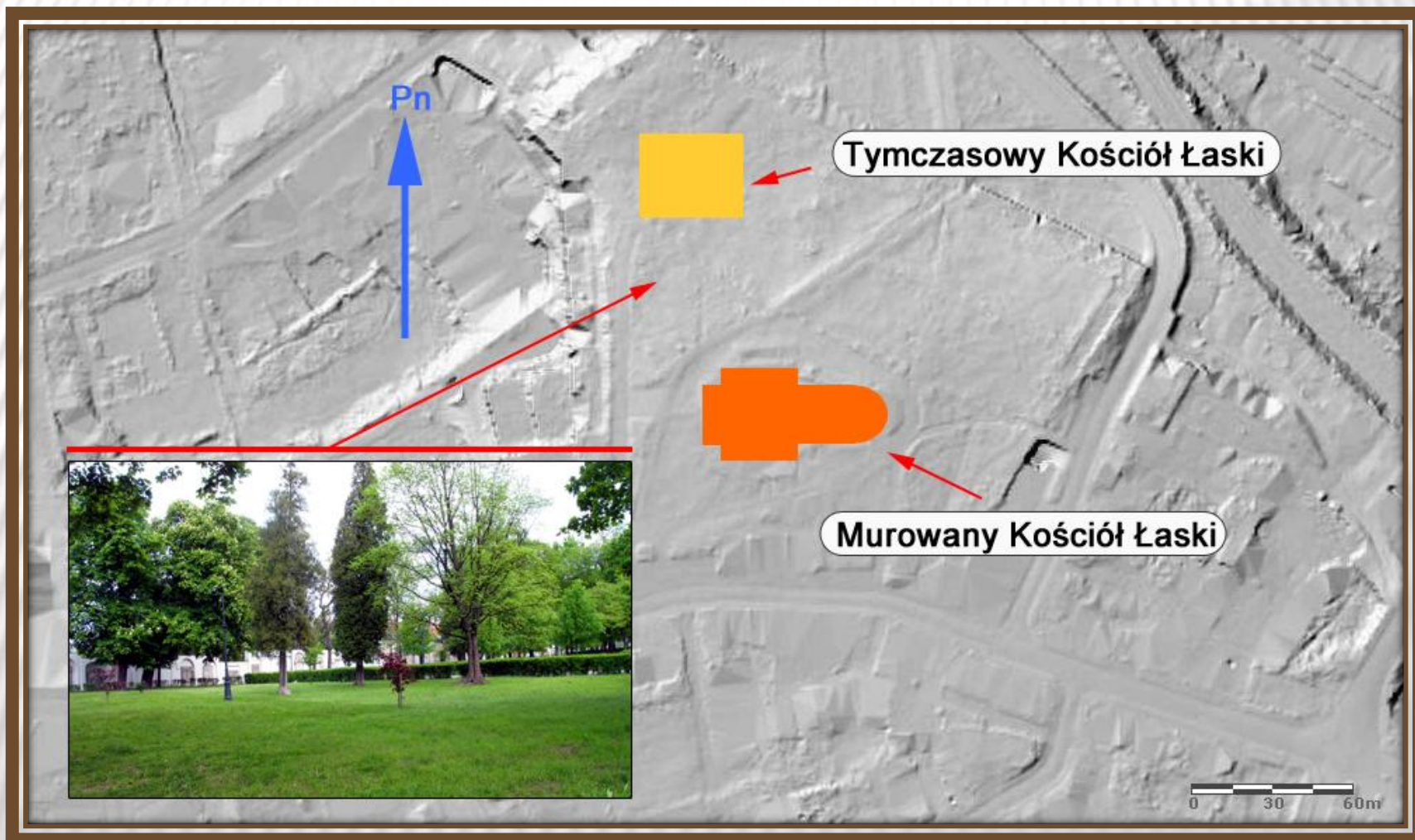
- Ostatecznego wyboru miejsca budowy kościoła, dokonano w dniu 22 kwietnia 1709 r. Budowa kościoła przebiegała w dwóch etapach.
- W **pierwszym etapie** zbudowano kościół drewniany, który był usytuowany w bliskiej odległości w kierunku północno-zachodnim od miejsca gdzie obecnie stoi kościół murowany.
- **Drugi etap** obejmował budowę murowanego kościoła właściwego, która trwała 9 lat (1709 – 1718). Jest to dokładnie ten sam kościół, którego bryłę obecnie możemy podziwiać. W czasach nam współczesnych nosi on nazwę kościoła p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego.

TYMCZASOWY KOŚCIÓŁ ŁASKI NA GRAFICE Z 1709 R.

TYMCZASOWY KOŚCIÓŁ ŁASKI - LOKALIZACJA

KOŚCIÓŁ ŁASKI 1709 - 1718

Kościół Łaski w Jeleniej Górze
1709 - 1718

KOŚCIÓŁ ŁASKI W 1718R.

KOŚCIÓŁ ŁASKI W 1718 R.

1718 R. - OTWARCIE NOWEGO MUROWANEGO KOŚCIOŁA ŁASKI

KOŚCIÓŁ ŚW. DUCHA (NIE ISTNIEJE)

BIELARNIE

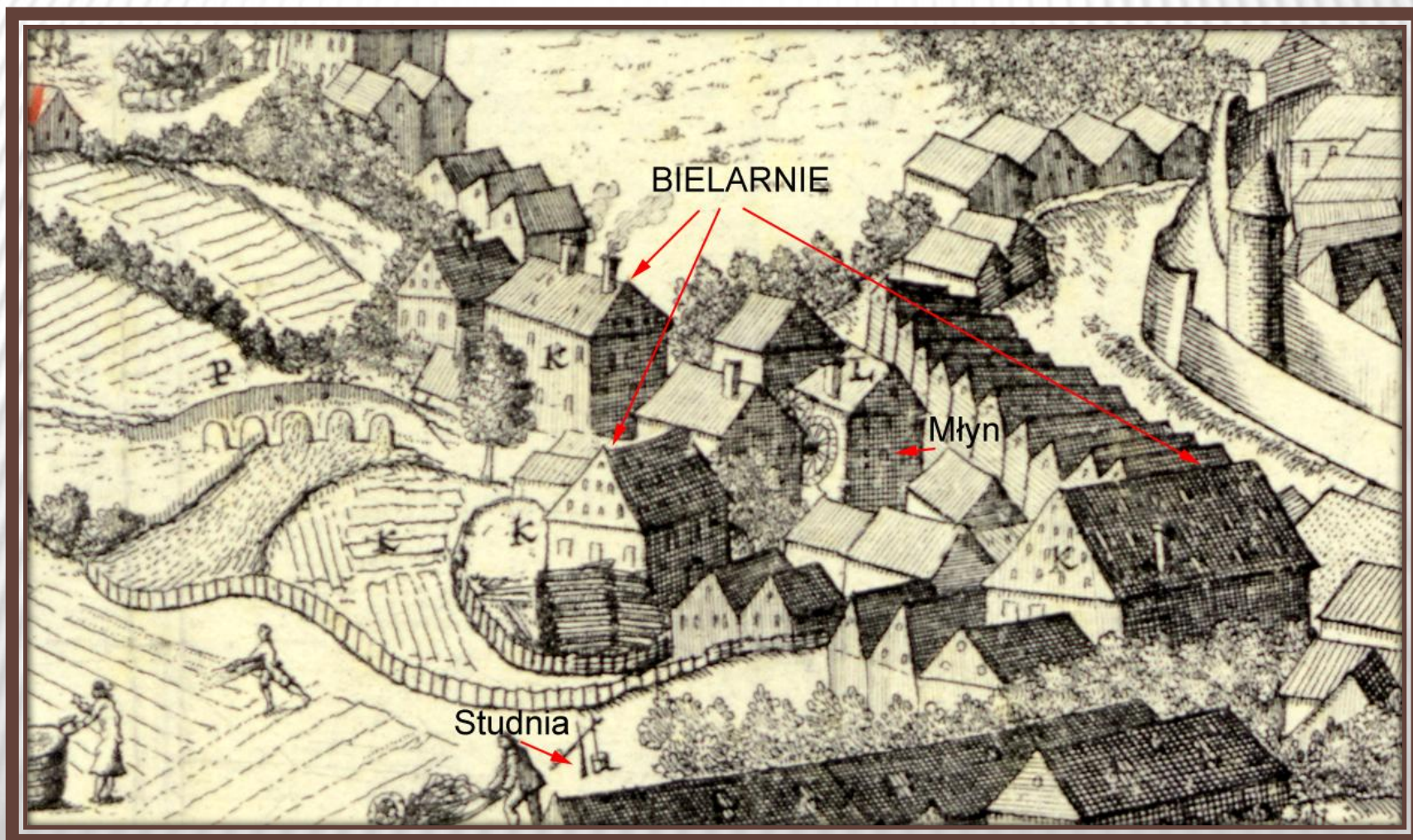
- ✘ W Kotlinie Jeleniogórskiej pod koniec XVIII w. czynne były 82 bielarnie, a w tym; 19 bielarni w samej Jeleniej Górze, 12 w Kowarach, 13 w Piechowicach, 4 w Kunnersdorf (obecna ul. Warszawska), 4 w Podgórzynie, 2 w Pakoszowie, 2 w Cieplicach, 4 w Staniszowie, 4 w Nowej Kamienicy i pojedynczo w pozostałych wioskach okręgu jeleniogórskiego. Po dawnych bielarniach, pozostały tylko pojedyncze budynki, w których nie znajdujemy ługowników, pieców do wypalania potażu i innych urządzeń pomocniczych. Przykładem takiego budynku jest budynek dawnego Archiwum Państwowego przy ul. Podwale

BIELARNIE 1709 R.

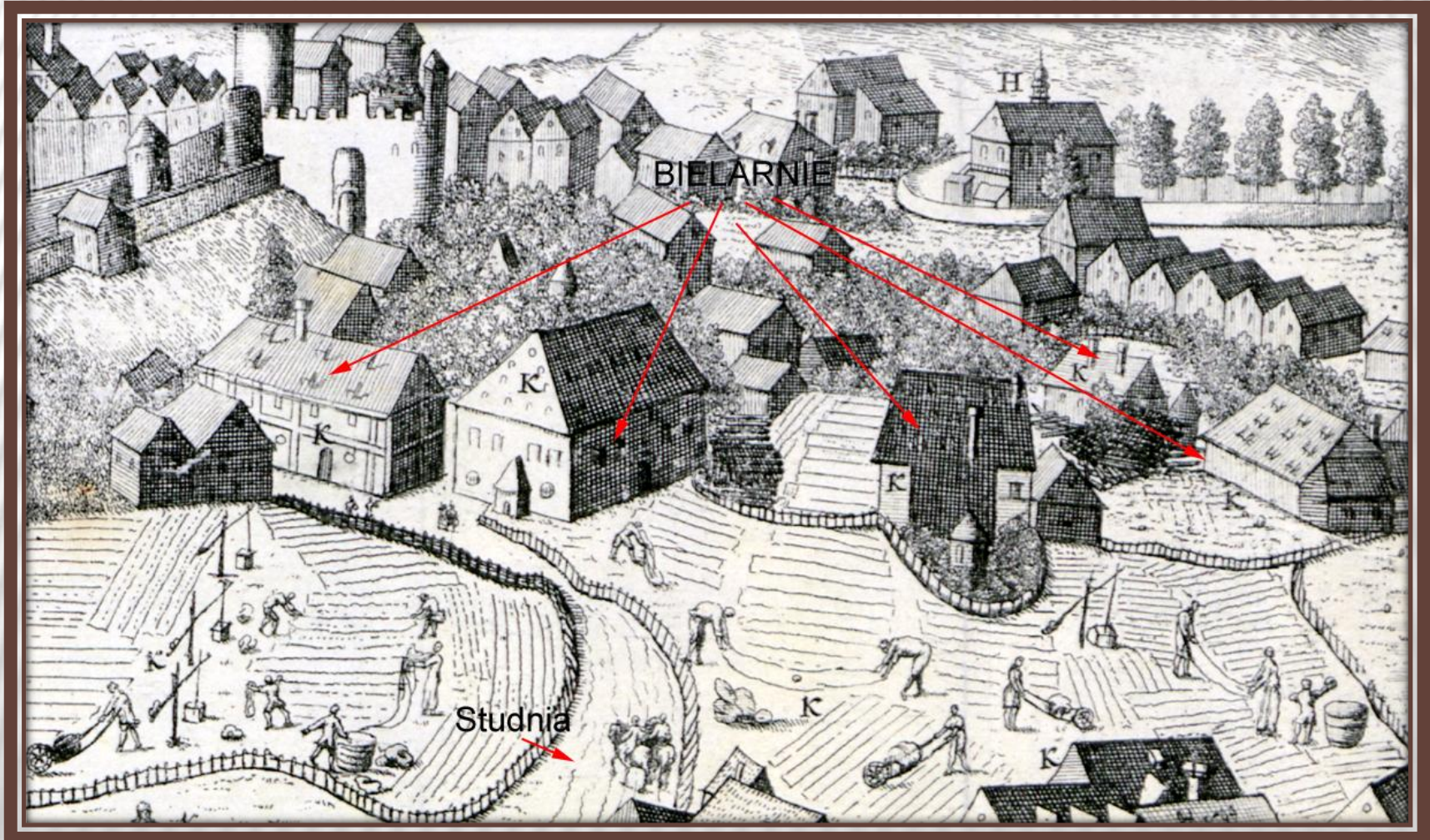

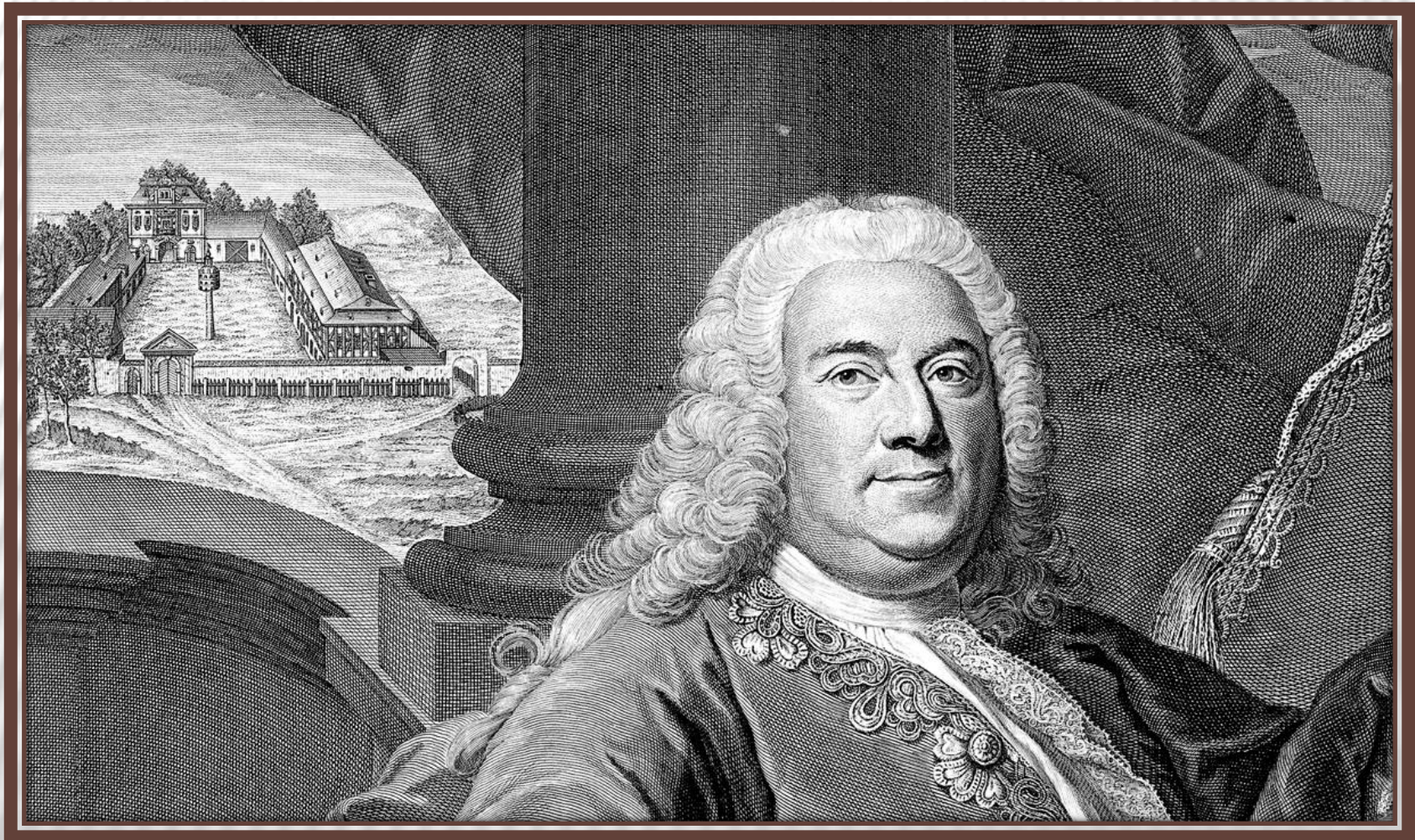
BIELARNIE NAD RZEKĄ BÓBR W 1709 R.

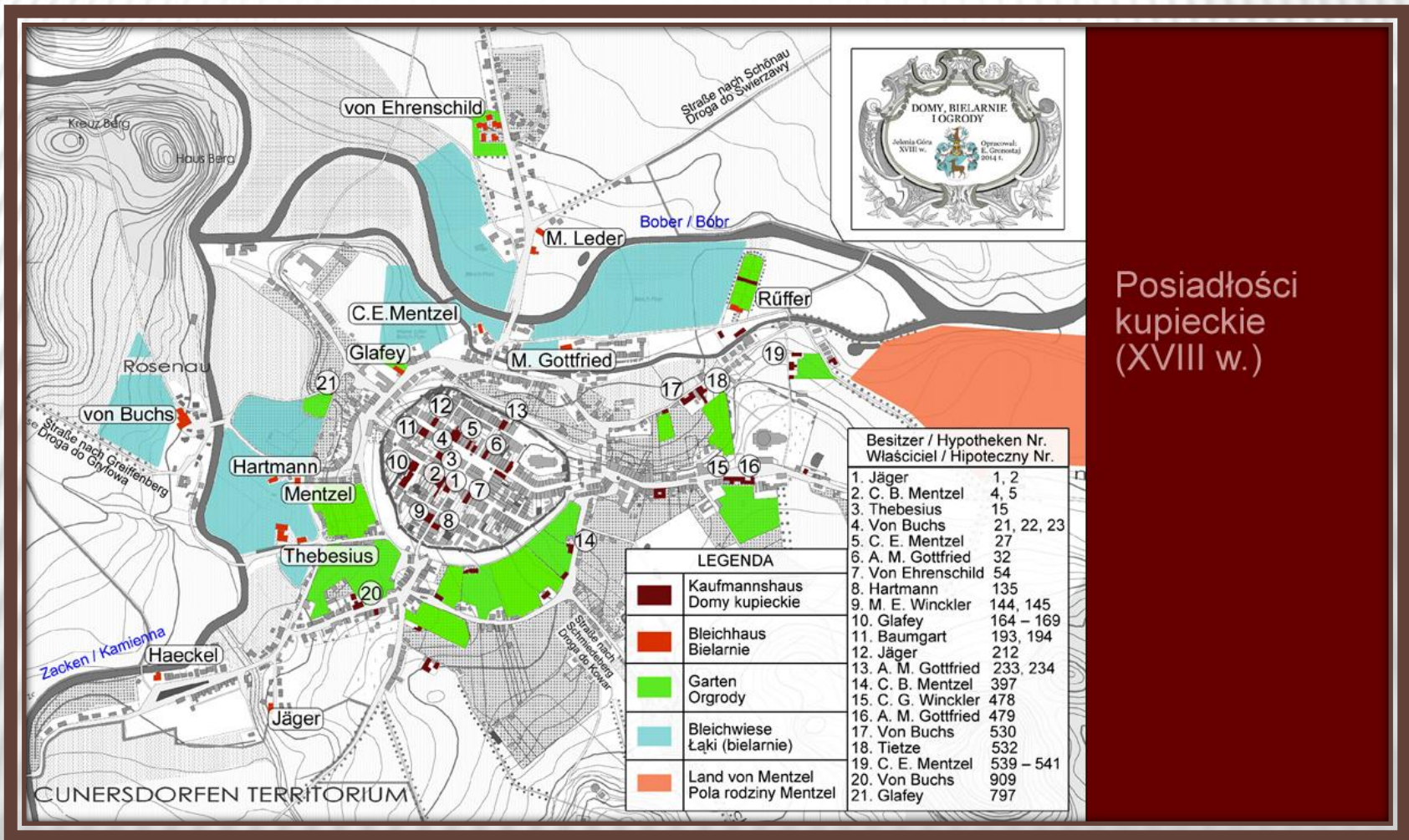
BIELARNIE NAD RZEKĄ KAMIENNA W 1709 R.

BIELARNIA F.W WINCKLERA

POSIADŁOŚCI KUPIECKIE (XVIII W.)

Posiadłości
kupieckie
(XVIII w.)

BIELARNIE NAD RZEKAMI KAMIENNA I BÓBR

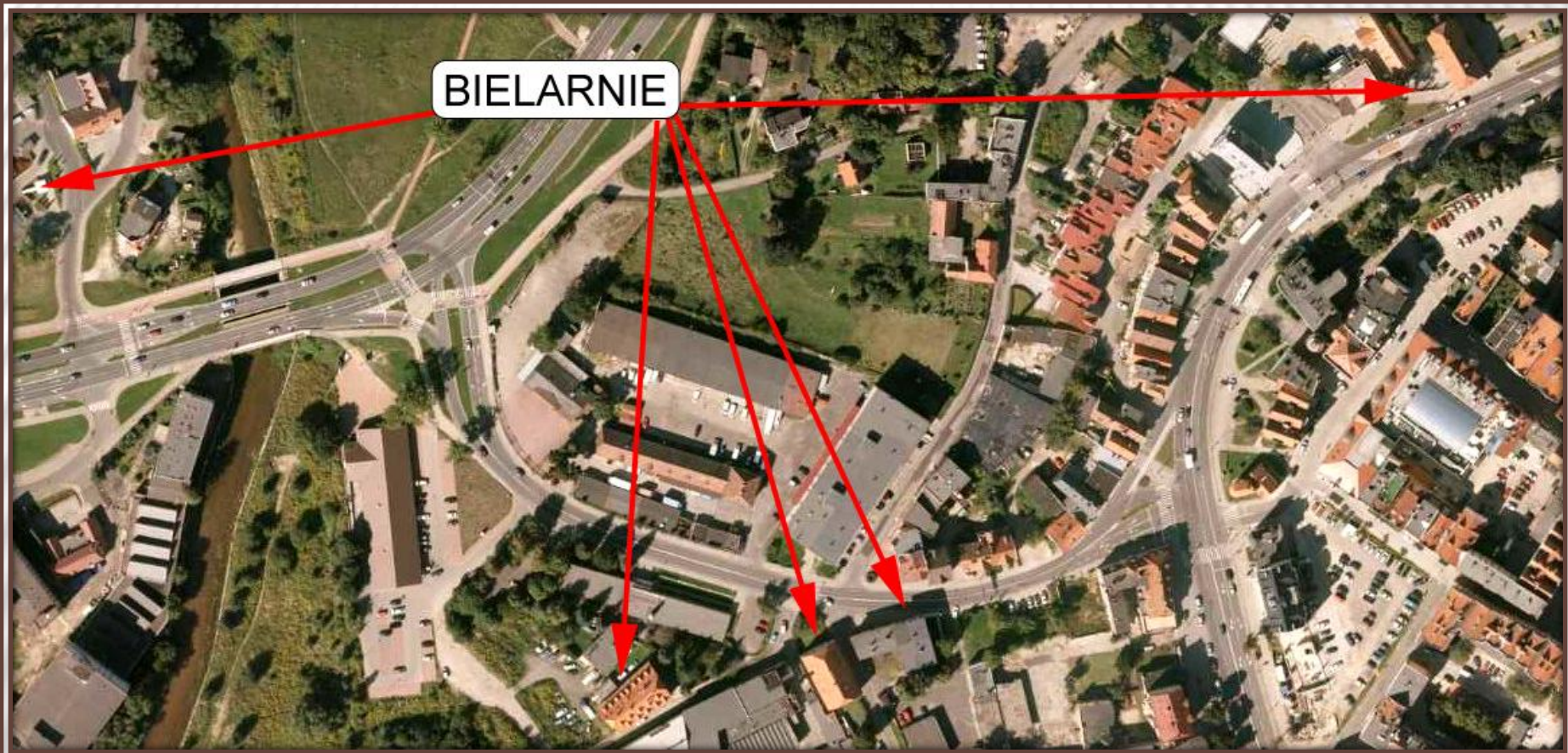
BIELARNIE NAD RZEKAMI KAMIENNA I BÓBR

BIELARNIE NAD RZEKAMI KAMIENNA I BÓBR

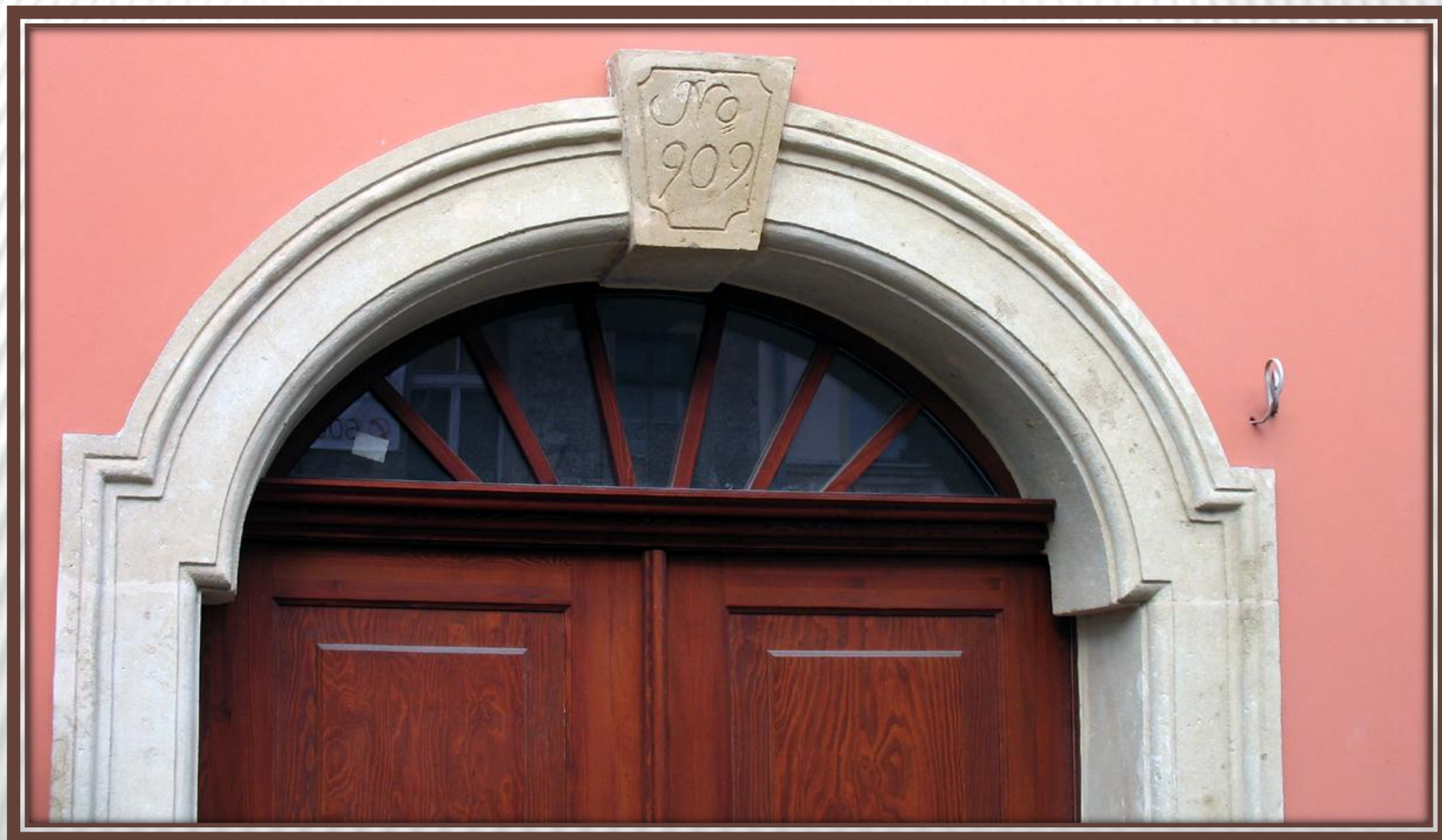

BUDYNKI DAWNYCH BIELARNI

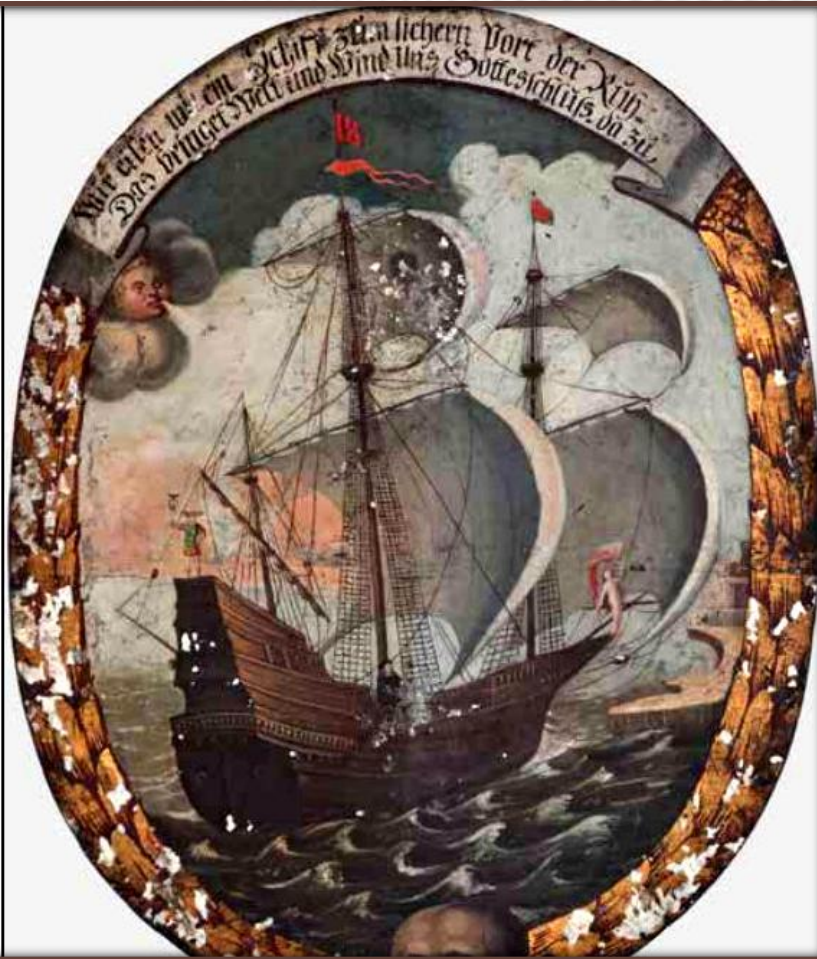

DOM OGRODOWY KUPCA BUCHSA

PIECZĘĆ I TARCZA CECHU KUPIECKIEGO

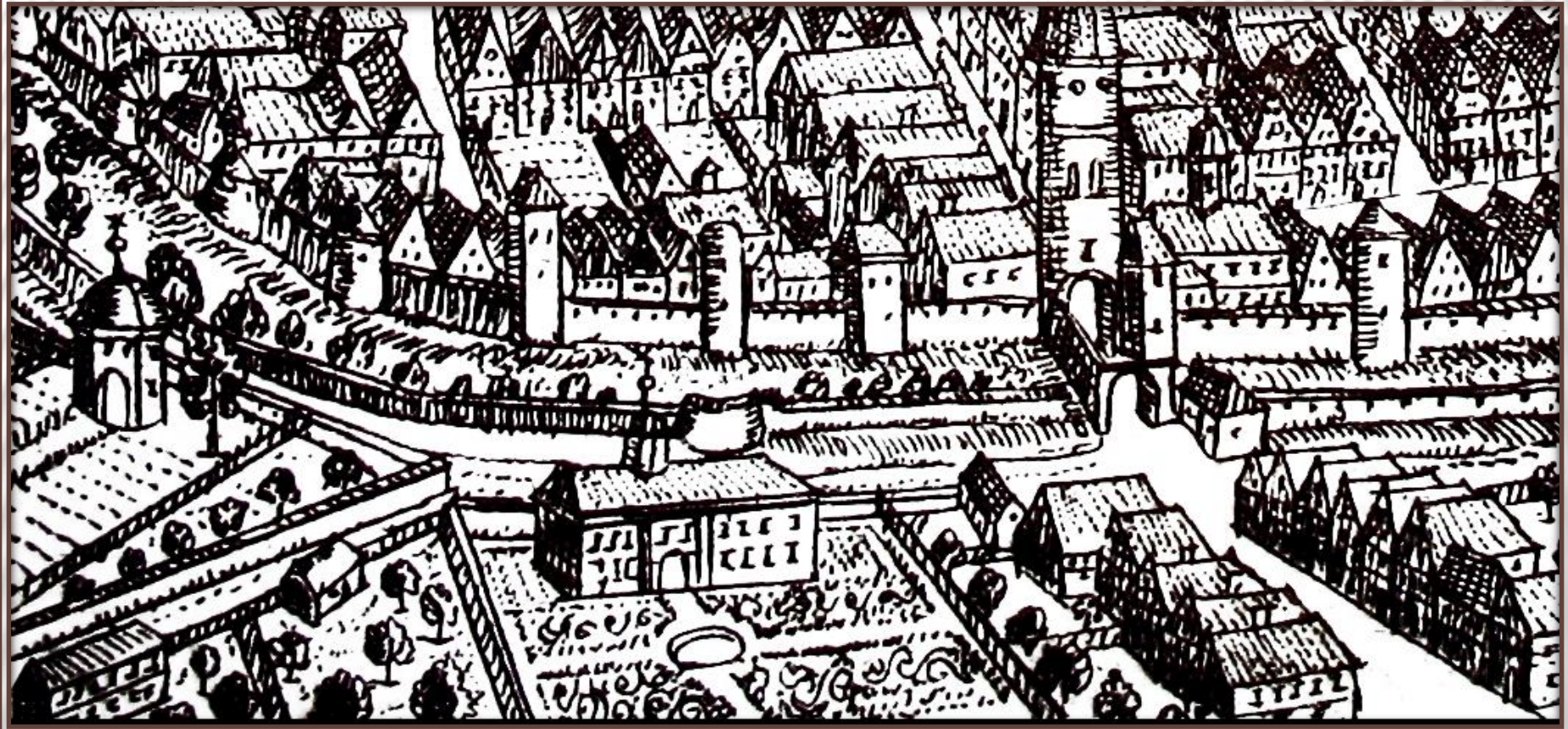
JELENIÓGÓRSKI LEN NA SZKLE (ŹRÓDŁO – BAROCK UND ROKOKO IM HIRSCHBERGER 2014)

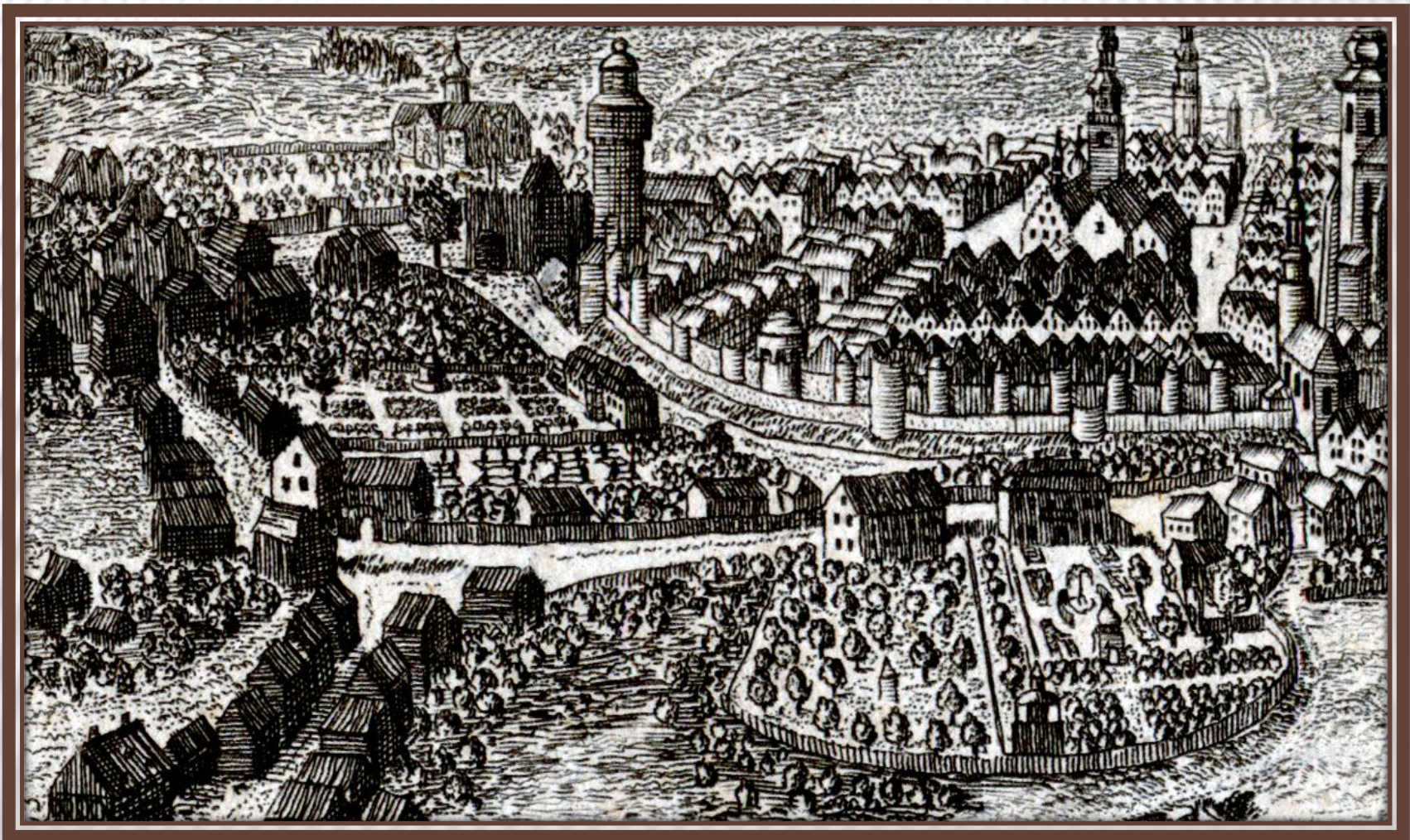
OGRODY

- ✘ Każdy z kupców z czasem stawał się właścicielem ogrodu ozdobnego, w którym budowane były piękne pawilony ogrodowe (altany), cenne oranżerie, w których rosły egzotyczne rośliny, a w gablotach, za szybami gablot eksponowano zbiory zasuszonych roślin, pochodzących z zamorskich krain. Z tego co znajdujemy w opisach kronikarskich, najładniejszy ogród był w posiadaniu Daniela Buchsa, umiejscowiony za Bramą ul. Długiej, obecnie teren targowiska Flora

OGRODY JELENIOGÓRSKICH KUPCÓW

OGRODY JELENIOGÓRSKICH KUPCÓW (1736 R.)

DOM OGRODOWY KUPCA D. BUCHS (OBECNIE PLAC FLORA)

OGRODY JELENIOGÓRSKICH KUPCÓW

OGRODY JELENIOGÓRSKICH KUPCÓW

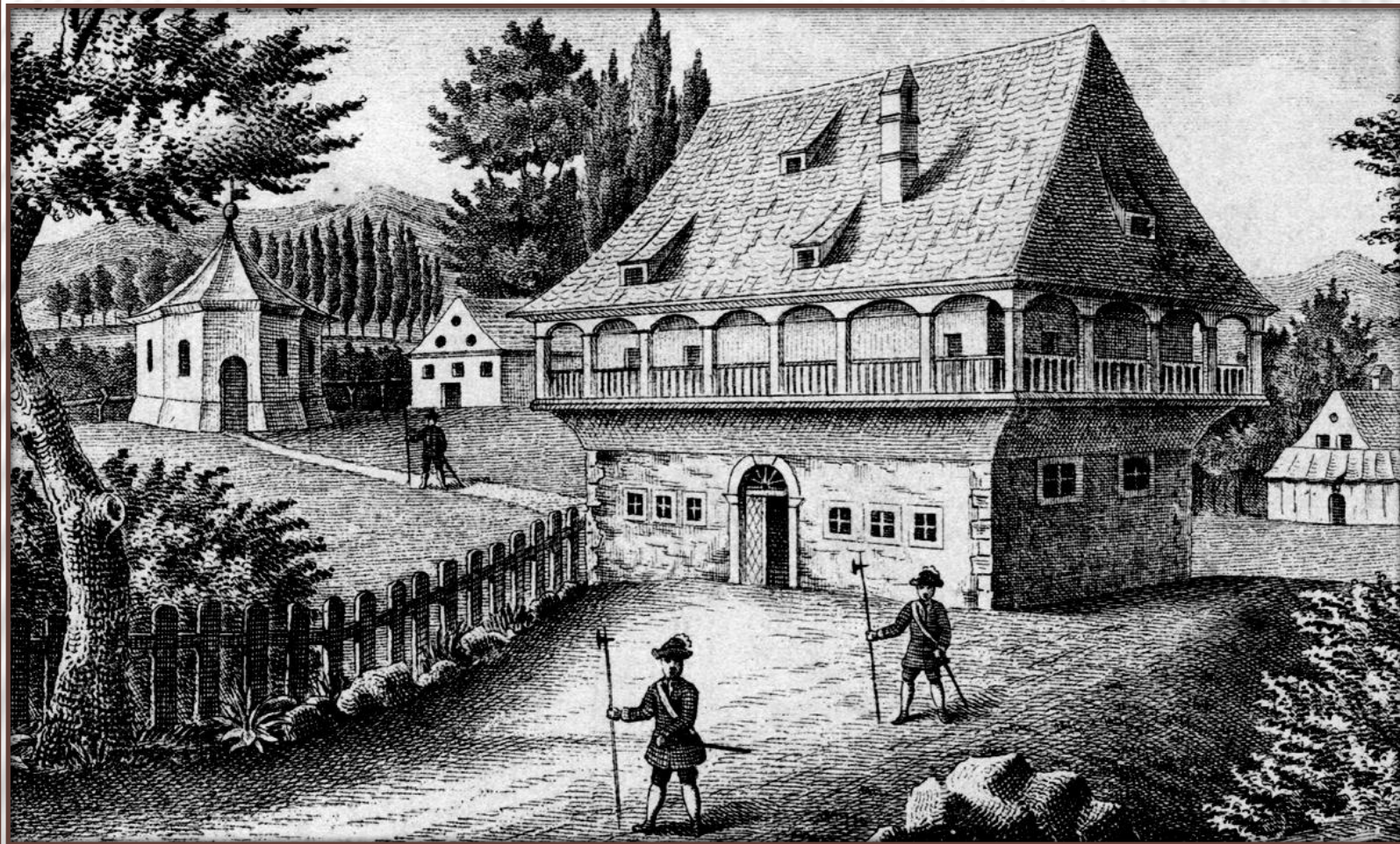
OGRODY JELENIOGÓRSKICH KUPCÓW

STRZELNICA

- ✘ Jelenia Góra, miała zorganizowany system obrony, oparty o własnych rzemieślników zrzeszonych w cechach. Jednym z zadań cechów było szkolenie swoich członków we władaniu bronią oraz organizowanie zawodów strzeleckich dla mieszkańców. Z czasem obowiązki organizatora zawodów przejęło na siebie Bractwo Strzeleckie. Pierwsze pisane wzmianki o istnieniu Bractwa Strzeleckiego w Jeleniej Górze pochodzą z 1596 r., kiedy to rada miejska zezwalała na zorganizowanie zawodów strzeleckich i szkolenia młodych mieszkańców miasta w strzelaniu. Wielkim świętem w Jeleniej Górze było organizowanie raz w roku w okresie Zielonych Świąt festynu, podczas którego wybierano najlepszego strzelca – Króla Kurkowego.

DOM BRACTWA KURKOWEGO

STRZELNICA BRACTWA KURKOWEGO

PLANOWANE PROJEKTY – CYFROWY MODEL ŚREDNIOWIECZNEJ JELENIEJ GÓRY

OPRACOWANO NA PODSTAWIE I

- Kronika Ephrain Ignatio Nasone - Phoenix Redivivus Ducatum Svidnicensis & Javorensis,
- Kroniki M. Vogta, J.K. Herbst, J.D Hensela,
- Lindner, Kaspar Gottlieb: „Deutsche Gedichte ”, 1743 r.,
- Ewa Różycka, Jerzy Rozpędowski: „Jelenia Góra”,
- Lindner, Kaspar Gottlieb: „Umständliche Beschreibung der sieben und sechzig tägigen harten Belagerung Hirschbergs in Schlesien”, 1740 r.
- Karta londyńska - Zasady dotyczące komputerowych metod wizualizacji dziedzictwa kulturowego, 2009 r. UW.

OPRACOWANO NA PODSTAWIE II

- Grafiki (modele) własne.
- Historyczne materiały kartograficzne, źródło pochodzenia – Muzeum Karkonoskie, takie jak;
- Mapa administracyjna Jeleniej Góry 1787/88 (oryginał przechowywany jest w Archiwum Państwowym)
- Mapa administracyjna Jeleniej Góry 1787/88 - wersja elektroniczna, naprawiona, jako podstawowe źródło informacji o przestrzennym położeniu obiektów na planie miasta (rys. 4)
- Mapa Jeleniej Góry 1884 r.
- Plan miasta Jelenia Góra 1830 r.

OPRACOWANO NA PODSTAWIE III

- Materiały ikonograficzne, źródło pochodzenia – Muzeum Karkonoskie, takie jak;
- Panorama Jeleniej Góry 1709 r. (MJG_AH_3508_1709.tif) – jako podstawowe źródło informacji o budowie i położeniu obiektów na planie miasta (rys. 5)
- Panorama Böhmera (1736 r.)
- Panorama Jeleniej Góry 1750 r. (MJG_AH_6461_1750.jpg)
- Panorama Jeleniej Góry z 1738 r.
- Panorama Jeleniej Góry z 1720 r.

Eugeniusz Gronostaj

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ